

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕЦЕНАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

Стаття присвячена характеристиці меценатства та його регулювання з боку держави в Миколаївській області.

Ключові слова: меценатство, державне регулювання, держава, законодавство, благодійництво.

Статья посвящена характеристике меценатства и его регуляции со стороны государства в Николаевской области.

Ключевые слова: меценатство, государственное регулирование, государство, законодательство, благотворительность.

The article is devoted to characteristic patronage and its regulation from the side of the state in Mykolaiv region.

Key words: patronage, state regulation, state, legislation, charity.

Державна влада зацікавлена в тому, щоб постійно заохочувати інтерес підприємців до соціальної роботи, благодійництва та меценатства, що, в свою чергу, сприяє створенню позитивного іміджу фірми та її керівництва. Меценатська діяльність ґрунтується на ініціативі, творчості, цивільній свідомості і тому є за певних обставин важливим елементом культурного розвитку та етичного вдосконалення суспільства, одним зі шляхів досягнення соціального партнерства і зниження соціальної напруженості. Меценатство можна також розглядати як спосіб збереження, підтримки і примноження цінностей вітчизняної культури. Для меценатства характерно, що фінансування відбувається у вигляді приватних дарів або грошових вкладень без безпосереднього розрахунку на отримання прямих або непрямих вигод.

Сьогодні добродійність – це суспільно шанована справа – ознака моральності людей, серед яких відомі на Миколаївщині бізнесмени і керівники підприємств.

Меценатська діяльність у Миколаївській області розглядається в періодичних виданнях та працях вітчизняних дослідників. Наприклад, О. Фідченко у статтях «Возлюби ближнего своего» й «Меценаты и попечители» зробив огляд традицій меценатства на Миколаївщині й описав діяльність відомих городян-меценатів [8, с. 59]. Дослідженню соціальних проектів сільськогосподарського підприємства «Нібулон», що на Миколаївщині, присвячені публікації Т. Делік, В. Синявського, В. Шпильової [1; 6; 11]. Основною особливістю діяльності генерального директора ТОВ СП «Нібулон» О. Вадатурського вони визначали масштаби наданої ним допомоги в освітній та культурній сфері. У статті «Благодійна допомога ЗАТ

«Возко» – місту» [5] досліджено напрямки благодійної діяльності підприємства, в цифрах та фактах продемонстровано обсяг наданих послуг на території Миколаївської області. Значну увагу благодійництву на Миколаївщині на фоні розгляду діяльності окремих діячів у даній сфері приділив А. Мирян у праці «Благодійництво – не тільки доброта, але й милосердя. Питання культури півдня України», яка була надрукована в 2002 році [2].

Метою статті є характеристика державного регулювання меценатської діяльності на Миколаївщині.

Об'єктом роботи є меценатська діяльність.

Предметом дослідження виступає державне регулювання меценатської діяльності в Миколаївській області.

Миколаївщина відома не тільки видатними адміралами та кораблебудівниками, а й громадянами, які щиро і безкорисливо дарували місту будівлі, парки, твори мистецтва. Свого часу тут створилася атмосфера меценатства: на приватні пожертвування створювалися й утримувалися притулки для пристарілих, дитячі садки, зводилися храми й бібліотеки.

На початку XIX століття благодійною діяльністю займався губернатор, адмірал Богдан Олександрович фон Глазенап (1811-1892). За свої кошти він створював притулки для неповнолітніх, школи та бібліотеки. Багато унікальних споруд за власною ініціативою побудував бригадир, поставачальник всіх будівельних матеріалів для міста корабелів Михайло Фалеев (1730-1792). Збудування верфі та міста Миколаєва стало головною справою його життя. Завдяки старанням князя Миколи Антоновича Гедройца (1848 (1851)-1933) у Миколаєві був відкритий художній музей, де

першими експонатами стали картини видатного баталіста, нашого земляка, Василя Васильовича Верещагіна [10, с. 210].

У кінці XVIII – на початку XIX ст. у Миколаєві функціонували благодійні об'єднання: організація допомоги воїнам надавала допомогу тим, хто повертався в 1914-1915 рр. із фронтів Першої світової війни. Спілка допомоги бідним, які прагнули отримати освіту, основну увагу приділяла дітям з малозабезпечених сімей. У місті дійсно панувала атмосфера меценатства [10, с. 89]. На приватні пожертвування миколаївського градоначальника контр-адмірала А.І. Мязковського, міського голови М.П. Леонтовича, генерал-лейтенанта А.П. Перелешина відкривалися школи і дитячі сади, будувалися бібліотеки.

Найбільший внесок у розвиток культури здійснив генерал-ад'ютант Микола Миколайович Аркас (1852-1909). У Миколаєві, де його батько, Микола Андрійович, був генерал-губернатором і головнокомандуючим Чорноморським флотом, він заснував чимало притулків та шкіл для дітей знедоленого люду [7, с. 4]. А в своїх родових маєтках (селах Христофорівка, Баштанка, Стара Богданівка) М. Аркас заснував українські школи в той час, коли Ємським наказом Олександра II українська мова була заборонена.

Микола Аркас – не тільки видатний історик і композитор, великий просвітителі і засновник миколаївської «Просвіти», а й великий меценат: майже весь свій спадок від батька-адмірала він передав на добродійність.

М. Аркас заснував у 1907 році організацію «Просвіта» [2, с. 195]. Метою товариства була пропаганда української мови та культури, піднесення національної свідомості українців. Традиції аркасової «Просвіти» намагалися продовжувати Миколаївська крайова організація Всеукраїнського товариства «Просвіта», яка відродилася на хвилі національно-визвольного руху в 1989 році. Після тривалої боротьби демократичних організацій, завдяки Акту незалежності, у 1992 році стали можливими благодійні внески, які збило Миколаївське обласне відділення Українського фонду за підтримки управління культури держадміністрації, Обласного товариства охорони пам'яток історії та культури, встановлення пам'ятного знака на місці, де знаходився будинок Миколи Аркаса.

Сучасним меценатом мистецтва в Миколаєві став В. Бездольний, керівник фірми «Дельта-лоцман». За його плідну діяльність він удостоєний почесного знаку «За подвижництво в культурі» [2, с. 196]. Відома діяльність Валерія Карнауха у напрямку меценатства: він здійснює підтримку художників, опікується Миколаївським українським театром драми і музичної комедії. В. Хабаров – керівник Миколаївського морського торговельного порту з 1993 до 2002 рр., удостоєний звання «Городянин року» в номінації «Благодійність» у 1998 році; директор Миколаївської обласної дирекції «Райффайзен банк Аваль» Сергій Прудкий працює над реалізацією благодійних

проектів: підтримка шкіл, спортивних команд, ветеранських організацій, збереження пам'ятників архітектури, підтримка у виданні книг про місто Миколаїв, а також за його власні кошти встановлено пам'ятники засновнику зоопарку Н. Леонтовичу і фундатору міста М. Фалєєву, надання підтримки в будівництві каплиці Святого Миколая за участю міського голови В. Чайки та ін. Глиноземний завод в особі генерального директора Ю. Овчиннікова з 2001 до 2006 рр. реалізує благодійну регіональну програму. Крім того, багато Миколаївських філій банків, великих корпорацій («Київстар», «ЮМС») працюють у соціальному напрямі. Оскільки державних коштів не вистачає для розвитку фізичної культури та спорту, на допомогу приходять добродійники, до яких відносять Н. Кухмяя (голова правління АТ НСУ-139), В. Геращенко (директор фірми «Есті Колор Сервіс»), І. Семенюка (директор мережі дитячих магазинів «Денді»), М. Кондратьєва (директор Торгівельного будинку «Миколаїв»), який у 2000 р. удостоєний звання «Городянин року» в номінації «Благодійність: середні, малі і приватні підприємства»; А. Дюмін (генеральний директор підприємства «Універсал-Юг») надає фінансову підтримку школам, Миколаївському художньому російському драматичному театру, товариству людей з обмеженими фізичними можливостями, спортивним клубам, ветеранам, він також є Городянином року в номінаціях «Благодійність» (2002 р.) і «Меценат року» (2005 р.); О. Вадатурський – генеральний директор ТОВ СП «НІБУЛОН» кожен рік займається комп'юте-ризацією шкільних закладів. Також О.О. Вадатурський відомий своєю підтримкою медичних установ. Більшість регіонів України – Миколаївська, Луганська, Полтавська, Черкаська, Харківська, Вінницька, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Хмельницька області – мають змогу відчувати результати добродійної діяльності О. Вадатурського, яка має постійний та широкомасштабний характер.

Соціальний орієнтир та відповідальність бізнесу – одна зі складових філософії компанії. «НІБУЛОН» реалізує важливі соціальні проекти, які направлені на благо жителів і регіонів, і країни в цілому. Підприємством розроблена програма «Нібулонівський стандарт», згідно з якою школам, дитячим садкам, інтернатам, лікарням та іншим соціальним установам надається необхідна допомога.

Меценатство вже давно стало візитною картою самого Олексія Вадатурського і керованого ним «НІБУЛОНу». Він не на словах, а на ділі реалізує філософію соціально відповідального бізнесу. І зупинитися на досягнутому Олексій Опанасович не має наміру. По суті своїй, меценатство є видом недержавної діяльності, направленої на підтримку і стимулювання різного роду творчих ініціатив у галузі мистецтва, освіти і культури. З історії відомо, що державний діяч при імператорі Октавіані Августі Меценат поклав початок без-

корисливому ставленню до культури, яке отримало в подальшому назву «меценатство». Явище меценатства в своєму розвитку пройшло багатовікову історію і близько співіснує з ктиторством та патронатом, які є найдавнішими формами культурно-благодійницької діяльності, що мали місце в Україні. Всі ці форми допомоги беруть початок з часів Візантії, Стародавнього Риму і до сьогодні не втратили своєї актуальності. В цілому особливість меценатства полягає у тому, що воно забезпечує безкорисливу допомогу і заступництво, направлені на досягнення вищих інтелектуальних, культурних, етичних цінностей суспільного значення шляхом забезпечення талановитим особам або колективам можливостей освіти чи самовираження.

Меценатство є складовою частиною ширшого явища суспільного життя – благодійності. Як соціальне явище благодійність виникає в античному суспільстві, з його соціальним і майновим розшаруванням, з появою бідних, але вільних громадян, чие тяжке становище викликало співчуття у більш заможних людей. Християнство, з його ідеологією загальної любові і людяності, що зародилося, звело добродійність у норму життя, здатну забезпечити людині порятунок її душі.

Благодійність – це безвідплатне діяння, спрямоване на надання допомоги нужденним. Причому допомоги можуть бути надані особисто або через державні і суспільні організації, які діють на приватні і громадські пожертви. У сучасне поняття благодійності вкладається широкий зміст – від звичайної матеріальної допомоги до меценатства, що уособлює як високі моральні принципи, так і громадський рівень розуміння необхідності здійснення програм соціальної допомоги тим категоріям населення, які потребують підтримки. Меценатство – це складне явище одночасно соціального, економічного і культурного життя. В цілому в основі меценатства лежить благодійна діяльність окремих осіб і рідше – соціальних груп, що несе в собі відбиток їх смаків, пристрастей і характерів.

Дане явище як форма підтримки культури і освіти набуло в нашій країні досить специфічних рис. Найбільш суттєва з них – те, що під впливом православної ідеології і світогляду меценатство виступило як вид благодійності, тобто служіння людям і державі.

Підприємство «НБУЛОН» регулярно надає фінансову і матеріальну допомогу Добродійному фонду «Миколаїв», спеціальному фонду Миколаївської облдержадміністрації, обласному добродійному фонду «Сприяння рятувальникам Миколаєва», фондам інвалідів Миколаївської області, Центрального району міста Миколаєва, Доманівського району, а також ветеранам війни і праці, зокрема обласній і міській радам ветеранів війни, Миколаївській організації інвалідів Великої Вітчизняної війни, Миколаївському обласному госпіталю інвалідів війни.

Базовий пріоритет для О. Вадатурського – підтримка шкіл, де розташовані підрозділи підприємства. «Діти – це майбутнє країни, яке завтра зробить її кращою, це ті, хто буде піклуватися про своїх батьків», – говорить директор «НБУЛОНу». В місті Миколаєві під патронатом компанії «НБУЛОН» знаходяться три школи. О. Вадатурський також допомагає школам міста Первомайська і школам Врадіївського району Миколаївської області. У Доманівському районі всім без винятку школам, де функціонує компанія, було подаровано комп'ютери. Приємно, що з повним навантаженням працюють чотири комп'ютери у центральній бібліотеці для дорослих у Доманівці. Підлітки та молодь не лише відпочивають, маючи можливість пограти в ігри чи переглянути кінофільм, а й навчаються – готують реферати, контрольні завдання тощо. Отримують підтримку компанії талановиті діти Доманівського району – дитячий духовий оркестр із села Козубівка, який є переможцем всеукраїнського конкурсу.

Також нагороджуються грошовими преміями ті педагоги, які найбільш плідно працюють у справі виховання та навчання підростаючого покоління, учні яких стали переможцями обласних предметних олімпіад. Постійно надається транспорт дитячо-юнацькій спортивній школі, загальноосвітнім школам за їхніми заявками.

Завдяки значній підтримці О.О. Вадатурського побачили світ книги про видатних людей Миколаєва, зокрема про Ю. Макарова – «Авіаносець», що протягом останніх двох років друкується в журналі «Городянин»; книга А. Виноградової «Розстріляна мрія» (хроніка життя лейтенанта Петра Петровича Шмідта, листи, спогади рідних, близьких, товаришів по службі, сучасників, документи, матеріали); поезія лауреата Шевченківської премії Д. Кременя «Полювання на дикого вепра»; книга голови Миколаївської ради ветеранів Великої Вітчизняної війни І.Ф. Лютікова «Листи: лірична повість»; збірка творів поета з с. Новоконтаківка Миколаївської області М.В. Корніла, книга Миколаївського обласного товариства охорони природи «Екологія Миколаєва». Надана фінансова допомога Миколаївському обласному Фонду миру для видання фотоальбому кращих художніх робіт Миколаївського обласного художнього музею ім. В. Верещагіна, в публікації книги Ф.О. Тарасенко «Запалися, моя зірка», книга про історію Миколаєва «Старий Миколаїв», збірка поезії В. Бондаренко «Скарбниця моєї душі», путівник «Мандрювання Україною», до 70-річчя Миколаївської області – фотоальбом «Миколаїв» та ін.

Підприємство надає фінансову допомогу для поїздок спортсменів на змагання різних рівнів. Підприємство допомогло команді з Миколаєва виступити в Греції. Результат даної підтримки – бронзова медаль спортсменки Віти Стюпіної зі стрибків у висоту. Давні зв'язки підтримує компанія з Доманівською дитячо-юнацькою спортивною школою. Матеріальна допомога надавалася

Муніципальному баскетбольному клубу «Миколаїв». Систематично надається підтримка Обласному шахматно-шашковому клубу.

ТОВ СП «НІБУЛОН» віддано та чесно виконує свій обов'язок перед суспільством – підтримує шкільні і медичні установи, фінансує проекти в сфері культури і літератури, розвиває соціальну інфраструктуру на Миколаївщині і своїх філіях по Україні.

Меценатство відроджується на Миколаївщині ще й тому, що цю діяльність підтримують органи державної влади. В березні 2006 р. відбулося зібрання під назвою «губернаторське чаювання», під час якого присутні спілкувалися з головою Миколаївської обласної державної адміністрації щодо феномена меценатства «по-миколаївськи». Обговорювались проблеми у даній сфері та шляхи їх вирішення.

На Миколаївщині благодійну діяльність також здійснює керівництво ЗАТ «Возко» (м. Вознесенськ). З 1997 р. до 2005 р. підприємство надавало різноманітну допомогу навчальним закладам міста. Загальна сума коштів, виділених на розвиток освіти, становила 281 тис. грн [5, с. 7]. Не менше уваги підприємство приділяло відділу культури та спорту, дитячим дошкільним закладам, управлінню соціального захисту, центру дитячої творчості. На дані цілі з 1997 р. перераховано 320, 5 тис. грн. З 2000 р. у місті почалось будівництво собору. Адміністрація «Возко» виділила на будівництво Свято-Вознесенського кафедрального собору більш ніж 400 тис. грн [5, с. 7].

На Заході людей, які займаються меценатством та благодійністю, називають соціальними бізнесменами, які направляють свою ініціативу на отримання нематеріального прибутку. Що таке нематеріальний прибуток? По-перше, це питання самореалізації для людини, яка займається меценатською діяльністю через будь-яку благодійну організацію, і вона, таким чином, бере практичну участь у боротьбі з конкретним соціальним злом –

бідністю. По-друге, благодійність діє в суспільстві як механізм перерозподілу прибутку, який отримує бізнесмен. Благодійна організація, коли вона збирає кошти, в основному у бізнесменів та підприємців, допомагає цей прибуток розподілити; така структура є посередником між меценатами, благодійниками та клієнтами, яка слідкує, щоб кошти надходили до тих, хто їх потребує систематично. В Миколаївському регіоні з 1992 року діє Миколаївський обласний благодійний фонд соціальної допомоги малозабезпеченим, який є зв'язковою ланкою в області між меценатами, спонсорами та нужденними [8, с. 3]. Допомога через фонд завжди потрапляє до адресата.

Особливу увагу в своїй роботі Фонд приділяє турботі про сиріт. На утриманні Фонду знаходяться студенти-сироти, відмінники вищих і середніх спеціальних навчальних закладів області [3, с. 5].

Меценати та спонсори Миколаївщини власним прикладом виховують підрастаюче покоління в дусі християнської моралі, продовжуючи традиції наших великих земляків і забезпечуючи нерозривний зв'язок поколінь.

Отже, на Миколаївщині, завдяки меценатській діяльності таких історичних постатей, як губернатора, адмірала фон Глазенапа, князя Миколи Антоновича Гедройца, генерал-ад'ютанта Миколи Миколайовича Аркаса будувалися унікальні споруди, школи, бібліотеки, які існують й сьогодні. На сучасному етапі меценатами нашого краю є підприємці та бізнесмени, які залучають свої кошти для підтримки соціальної інфраструктури міста та області. Підсумовуючи вищезазначене, слід відмітити, що досягненням у галузі державної підтримки меценатства є запровадження номінацій «Благодійність», «Меценат року» в рамках щорічної міської програми «Людина року». Спеціальні номінації надаються особам, які постійно підтримують соціально-культурну сферу області. Важливим є те, щоб державна політика щодо меценатів базувалася на таких принципах, як стимулювання, визнання та підтримка добродійників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Делик Т. СП «Нібулон»: чужих проблем не бывает // События и комментарии. – 2006. – № 7. – С. 2.
2. Мирян А.М. Благодійництво – не тільки доброта, але й милосердя. Питання культури півдня України. – Науково-методичний збірник. – Миколаїв: Атол, 2002. – 208 с.
3. Откройте сердце для добра // Южная правда. – 2005. – 13 октября. – С. 5.
4. Призвание – помогать людям // Вечерний Николаев. – 2007. – 24 февраля. – С. 3.
5. Туркоман Т.М. Благотворительная помощь ЗАО «Возко» – городу // День за днем. – 2006. – 22 марта. – С. 7.
6. Синявский В. Бренд «НІБУЛОНа» // Николаевские новости. – 2007. – 25 апреля. – С. 2.
7. Фатьянова Е. Благотворительность: инвестиции в общественное благо // Наука и жизнь. – 1995. – № 12. – С. 80-86.
8. Фидченко О. Возлюби ближнего своего // Рідне Прибужжя. – 2005. – 11 жовтня.
9. Фидченко О. Меценаты и попечители // Николаевские новости. – 2005. – 26 октября.
10. Шкварець В.П., Мельник М.Ф. Історія рідного краю. Миколаївщина: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили; Одеса: ТОВ Від, 2003. – 280 с.
11. Шпильова В. У Героя й темпи героїчні // Голос України. – 2008. – 13 червня. – С. 3.

Рецензенти: Токовенко О.С. – д.ф.н., професор;
Сорока С.В. – к.політ.н., доцент